

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย (Research Design)

เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-sectional Descriptive Study)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่

ประชากรศึกษา (Target Population) คือผู้ป่วยวัณโรคที่มารับบริการที่สถานบริการสาธารณสุข ระดับต่าง ๆ ในประเทศไทย

ประชากรตัวอย่าง (Sample Population) คือผู้ป่วยวัณโรคที่มารับยาเดือนสุดท้ายระหว่างเดือน สิงหาคม 2539 - ธันวาคม 2539 ที่สถานบริการสาธารณสุข ที่ถูกคัดเลือกเข้ามาทำการศึกษา ได้แก่

ภาคเหนือ ประกอบด้วย ศูนย์วัณโรคเขต 9 พิชณโลก โรงพยาบาลหัวป่า จ.แพร่
โรงพยาบาลชุมชนอำเภอเด่นชัย จ.แพร่ โรงพยาบาลชุมชนอำเภอลอง จ.แพร่

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ศูนย์วัณโรคเขต 7 อุบลราชธานี โรงพยาบาล
ศูนย์ จ.ยโสธร โรงพยาบาลชุมชนอำเภอมหาชนะชัย จ.ยโสธร โรงพยาบาลชุมชนอำเภอกุดชุม
ชุม จ.ยโสธร

ภาคกลาง ประกอบด้วย ศูนย์วัณโรคเขต 3 จ.ชลบุรี โรงพยาบาลศูนย์พระปกเกล้า จ.
จันทบุรี โรงพยาบาลชุมชน อำเภอโป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี โรงพยาบาลชุมชนอำเภอท่าใหม่
จ.จันทบุรี

ภาคใต้ ประกอบด้วย ศูนย์วัณโรคเขต 12 จ.ยะลา โรงพยาบาลศูนย์ จ.ยะลา
โรงพยาบาลชุมชนอำเภอยะหา จ.ยะลา โรงพยาบาลชุมชนอำเภอรามัน จ.ยะลา

ตัวอย่าง (Sample) คือผู้ป่วยวัณโรคที่มารับยาเดือนสุดท้าย ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา ที่ถูกสุ่มเข้ามาทำการศึกษา ตามขนาดตัวอย่างที่ต้องการ

ขนาดตัวอย่าง (sample size)

เนื่องจากการศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) สามารถคำนวณตัวอย่าง โดยใช้สูตร

$$n = Z^2 pq / d^2 \quad (24)$$

กำหนดให้

n = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการ

p = ผลกระทบที่จะเกิดกับครัวเรือน ที่มีผู้ป่วยด้วยวัณโรค ในผู้ป่วยวัณโรคที่มารับบริการที่สถานบริการของรัฐ ที่ได้จากการทำ pilot study ในผู้ป่วยที่มารับบริการที่ ศูนย์วัณโรคเขต พบว่า เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ ร้อยละ 50 ของรายได้เฉลี่ยของผู้ป่วย = 0.5

$$q = 1 - P = 1 - 0.5 = 0.5$$

d = ความคลาดเคลื่อนที่จะพบผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ในครัวเรือนที่มีผู้ป่วยวัณโรค

$$= 10\% = 0.10 = 0.10 \times 0.5 = 0.05$$

Z = ค่า Z จากตารางที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 มีค่า = 1.96 (Two-tailed test)

$$n = \frac{(1.96 \times 1.96) \times 0.5 \times 0.5}{(0.05 \times 0.05)}$$

$$= 384$$

เพิ่มอีกประมาณ 10 % เพื่อป้องกันการตกสำรวจ

$$n = 420 \text{ ราย}$$

หน่วยของการศึกษา (Study Unit) เป็นคน

หลักเกณฑ์ในการเลือกคนไข้เข้ามาศึกษา (Inclusion criteria)

1. คนไข้วัณโรค ที่มารับบริการที่ศูนย์วัณโรคเขต รพท./รพศ. รพช. และมารับยาเป็นเดือนสุดท้าย ของการรักษา ระหว่างเดือน สิงหาคม 2539- ธันวาคม 2539
2. รวมทั้งเพศชายและเพศหญิง ในทุกกลุ่มอายุ

เทคนิคการเลือกตัวอย่าง

1. สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธี cluster random sampling ตามการแบ่งการปกครองของประเทศไทย เป็น 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

2. ใช้วิธี Self weighting Sampling ⁽²⁵⁾ ตามจำนวนผู้ป่วยวัณโรคปอด ในรายงานของกองระบาดวิทยา พ.ศ.2536 ⁽⁶⁾ ตามรายภาค ได้จำนวนตัวอย่างในแต่ละภาค ดังนี้

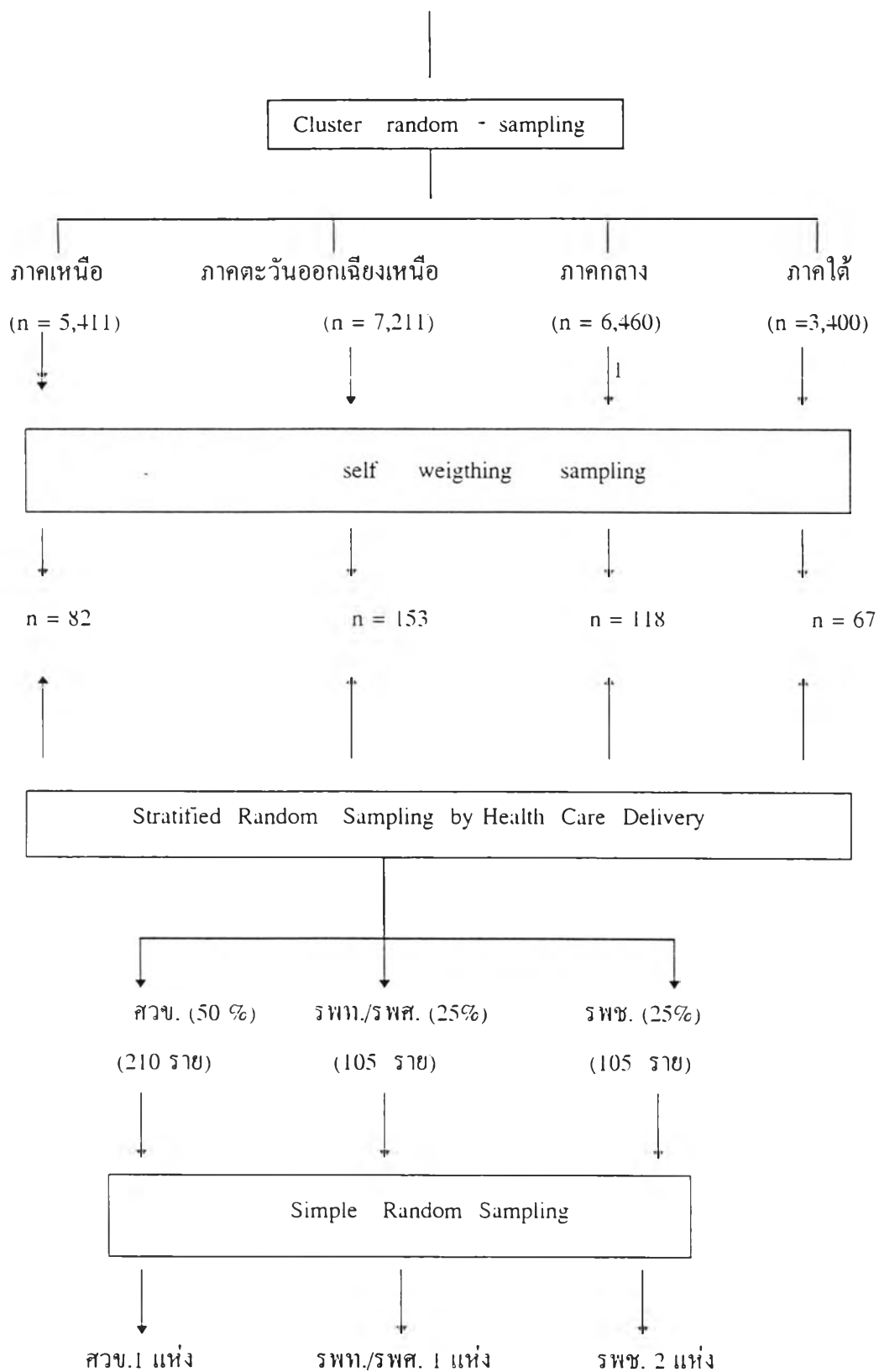
ภาคเหนือ	82	คน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	153	คน
ภาคกลาง	118	คน
ภาคใต้	67	คน

3. Stratified Random Sampling ตามระดับสถานบริการเป็นศูนย์วัณโรคเขต(สวช.) โรงพยาบาลทั่วไป หรือโรงพยาบาลศูนย์(รพศ./รพท.) โรงพยาบาลชุมชน (รพช.)

4. Simple Random Sampling ในแต่ละระดับสถานบริการให้ได้ สวช. ภาคละ 1 แห่ง รพท./รพศ. ภาคละ 1 แห่ง และ รพช. ภาคละ 2 แห่ง เนื่องจากมีจำนวนผู้ป่วยวัณโรคน้อย

แสดงได้ตามแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

All TB CASE ที่มารับบริการที่สถานบริการของรัฐ (N = 19,730)

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ตั้งแต่ เดือน มิถุนายน 2539 - เมษายน 2540

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ป่วยหรือผู้ปกครองกรณีคนไข้เป็นเด็กแบบสอบถาม ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของครัวเรือนที่มีผู้ป่วยวัณโรค

ส่วนที่ 2 การรักษาวัณโรค และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

ส่วนที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของระดับการผลิตของครัวเรือน

ส่วนที่ 4 เงินโอนของครัวเรือน

ส่วนที่ 5 หนี้สินของครัวเรือน

ส่วนที่ 6 การดูแลเด็กและผู้สูงอายุ

การตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม โดย

- หากความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม (content validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ รายละเอียดของข้อคำถามและพิจารณาเนื้อหาว่า มีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

- แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา แล้วนำไปทดสอบโดยใช้สัมภาษณ์ในกลุ่มผู้ป่วยวัณโรค ที่มารับการรักษา ณ สถานตรวจโรคปอด กองวัณโรค จำนวน 30 ราย และได้นำไปแก้ไขก่อนที่จะนำไปใช้จริง โดยถือว่าผู้ป่วยเหล่านี้มาจากทุกภาคของประเทศไทย

การรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

1. ผู้วิจัยทำหน้าที่จากบัณฑิตวิทยาลัยถึง ผู้อำนวยการศูนย์วันโรคเขต ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน ที่ถูกเลือกเข้ามาทำการศึกษา
2. ผู้วิจัยร่วมกับกองวันโรคจัดอบรมพนักงานสัมภาษณ์ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานวันโรค ในศูนย์วันโรคเขต แห่งละ 2 คน , รพท./รพศ. แห่งละ 2 คน , รพช.แห่งละ 1 คน รวม 20 คน
3. ผู้วิจัยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. ผู้วิจัยร่วมกับพนักงานสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยเฉลี่ยเดือนละ 10-15 ราย สัมภาษณ์เสร็จตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูล หากมีการเก็บข้อมูลไม่ได้ในวันนั้น อาจจะมีการเยี่ยมบ้านผู้ป่วยหรือนัดหมายใหม่ในการสัมภาษณ์
5. ระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยร่วมกับทีมวิจัยจากกองวันโรค ออกนิเทศติดตาม โดย หมุนเวียนเข้าไปในทุกพื้นที่ ตามแผนที่กำหนดเพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ รวมทั้งแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้
6. รวบรวมแบบสอบถามให้ครบตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนด ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลโดยผู้วิจัยอีกครั้ง
7. บันทึกข้อมูลด้วยเครื่อง คอมพิวเตอร์

การประมวลผลข้อมูล (Data Processing)

1. บันทึกข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Access
2. ประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC +

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ^(26,27)

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม spss/pc + วิเคราะห์ ดังนี้

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic)

- ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยวัณโรค จะสรุปโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิสัย

- ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ได้แก่ ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของครัวเรือน ประวัติการเจ็บป่วยและรักษาวัณโรค การดูแลเด็กและผู้สูงอายุ การมีหนี้สิน การเปลี่ยนแปลงระดับการผลิตของครัวเรือน เงินโอนของครัวเรือน จะสรุปโดยใช้ ร้อยละ นำเสนอเป็น ตาราง แผนภูมิแท่ง แผนภูมิวงกลม ที่เหมาะสม

2 ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

- ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยวัณโรค ในแต่ละภาค โดยใช้ Anova

- ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยวัณโรค ในแต่ละระดับสถานบริการ โดยใช้ Anova

- ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยวัณโรค ในแต่ละประเภท โดยใช้ Anova